

Redactioneel

Voorafgaand aan de verkiezingen organiseerde NRC Handelsblad, samen met De Rode Hoed, een debat met de veelzeggende titel Het Nationale Chagrijn, over onvrede met de (parse) politiek. In het kader daarvan publiceerde de krant van tevoren enkele opiniërende stukken, waaronder een van Frank Ankersmit. Ankersmit beoogt hierin dat het ongenoegen in de politiek grotendeels te wijten is aan de zogenaamde ‘verplaatsing van de politiek’:

‘Je kan de moderne staat goed vergelijken met de moderne stad. In beide gevallen is er sprake van een enorme schaalvergroting waarbij steeds nieuwe wijken aan het bestaande worden toegevoegd – maar zonder dat iemand nadenkt over de logica en de samenhang van het geheel. (...) En omdat niemand meer een goede greep had/heeft op dat bestuurlijke monster van Frankenstein, leek het een goed idee de hele zaak dan maar over te geven aan de markt en het spel van maatschappelijke krachten.’

Het debat in De Rode Hoed liep volgens een verslag in de NRC uit op ‘gegrom en gekraak’, op een ‘verongelijkte roep om directe democratie’. In deze Krisis vindt u een groot essay van Frank Ankersmit waarin hij uitgebreid ingaat op de problemen rond de verplaatsing van de politiek, met name over de vraag in hoeverre de moderne staat en samenleving wel een chaos is; volgens Ankersmit, zich baserend op de Duitse filosofen Willke en Leibniz, is er sprake van een ‘virtuele eenheid’. Een en dezelfde stad kan van verschillende kanten bekeken, er heel anders uitzien – met die metafoor verhelderde Leibniz al zijn idee van een monadologie en *harmonie préétablie*.

Het themagedeelte van deze Krisis is gewijd aan ‘onderwijs’. Waar de media de laatste tijd veel aandacht besteden aan de teloorgang van de algemene basisvorming in het voortgezet onderwijs, het studiehuis of aan het bestaansrecht van islamitische scholen, gaat Krisis nader in op enkele minder in de schijnwerpers staande onderwerpen: het basisonderwijs, filosofieonderwijs en het beroepsonderwijs.

Wilna Meijer schetst in haar bijdrage de veranderende relatie tussen gezin, school en samenleving, als gevolg van het feit dat de basisschool er maatschappelijke en opvoedende taken bij krijgt en dat het marktbeginzel zijn intrede in het onderwijs heeft gedaan. Tegenover deze ontwikkelingen pleit Meijer voor een pedagogi-

sche bescheidenheid waar het gaat om de opvoedende taak van het onderwijs. Deze taak behelst de opdracht om waarden en normen over te dragen, een opdracht die de school van de ouders overneemt. Tegelijkertijd bepleit Meijer een versterking van de pedagogische autonomie van het onderwijs, zowel tegenover de ouders als consumenten als tegenover de overheid. Veel van de huidige, van bovenaf opgelegde, onderwijsvernieuwingen berusten namelijk op een karikaturaal beeld van het onderwijs. Dit beeld veronderstelt ten onrechte een tegenstelling tussen het cognitieve niveau, kennisoverdracht enerzijds en het domein van waarden en normen anderzijds.

Er gebeuren gelukkig ook mooie dingen op de basisschool, bijvoorbeeld het filosoferen met kinderen. In haar impressie vertelt Eva-Anne Le Coultre over haar ervaringen als filosofiejuf; over een meisje dat vindt dat mensen maar beter kunnen uitsterven en over kinderen die elkaar onder tafel stiekem schoppen. Opvallend is het verschil tussen acht- en elfjarigen. Waar de eersten zich afvragen of de aarde of de zon te meten is, vragen de laatsten zich af, met het oog op de Cito-toets, of intelligentie te meten is.

De redactieleden van Krisis hebben geen filosofie gehad op de lagere school – wie weet hoe hun carrière dan zou zijn verlopen. Wel hebben ze aan verschillende universiteiten filosofie gestudeerd. In een kettingbrief doen ze verslag van hun ervaringen en buigen zich in discussie met elkaar over de vraag wat een goede opleiding filosofie moet inhouden. De inzichten variëren van *close reading* tot filosofische stages.

Filosofie mag dan nu een populair keuzevak zijn in het studiehuis, in het beroepsonderwijs speelt zij een marginale rol. Zo'n twintig jaar geleden behoorde filosofie nog tot het algemeen vormend onderwijs aan veel hbo-opleidingen in de maatschappelijke sector of in die van informatie en communicatie. Onder het mom van meer aandacht voor nuttige en praktische zaken is het veelal wegbezuinigd ten gunste van ict, marketing en management. Als we bedenken dat van de jongeren tussen negentien en vierentwintig jaar slechts vier procent een universitaire opleiding volgt, zevenentwintig procent hbo en tweeëndertig mbo, dan is het onterecht dat het beroepsonderwijs maar een marginale rol speelt in het publieke debat.

Het hedendaagse beroepsonderwijs moet meer zijn dan het aanleren van smalle beroepskennis, zo betoogt Jeroen Onstenk in zijn bijdrage, maar dat impliceert geen pleidooi voor versterking van het algemeen vormend onderwijs. Dat is niet de juiste manier om de nieuwsgierigheid, zelfstandigheid en creativiteit van de leerlingen te stimuleren. In het huidige onderwijskundige vertoog over het beroepsonderwijs spelen begrippen als 'probleemgestuurd onderwijs' en 'competenties' een grote rol. Een goede voorbereiding op de beroepspraktijk vereist aandacht voor de ontwikkeling van persoonlijke en sociale bekwaamheden, waartoe ook burgerschapcompetenties behoren. Dat vereist ook een nieuwe didactiek van de docenten. Een algemeen vormend vak als filosofie wordt hier empirische filosofie, bijvoorbeeld in de vorm van een ethische reflectie op concrete beroepsdilemma's.

Het themadeel vervolgt met een review van Ido de Haan over het Nederlandse cultuurbeleid (Pots 2000) en kunstonderwijs (Vos 1999). Tot slot nog twee recensies, van Kor Grit over de marktwerking in het onderwijs (Waslander 1999) en van Marjoleine de Vos over filosoferen met kinderen (Rondhuis 2001).

Vorig jaar was er al een Krisis gewijd aan de nieuwe media en de vorige aflevering stond in het teken van kapitalisme; beide thema's komen nu aan bod in het afsluitende artikel van Paul de Laat over eigendomsrechten op software.